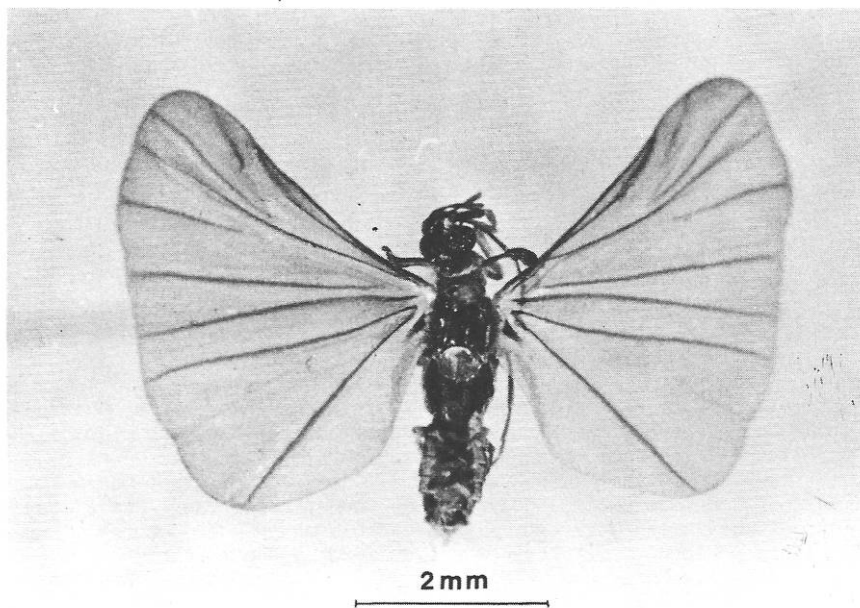

STREPSIPTERA IN MIDDEN - SPANJE

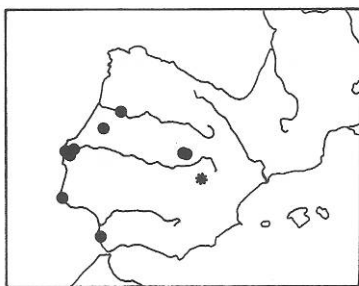
Hans HENDERICKX

Tijdens een entomologische expeditie doorheen Spanje in augustus 1981 besloten wij, Willy DE PRINS en ik, een nachtvangst te doen in het gebied van La Mancha. Als lichtbron werd gebruik gemaakt van een nieuwsoortige u.v.-straler (MLU) die zeer goede resultaten bleek op te leveren. Hoewel we ons bevonden in een dor landschap, op een plaats waar Quercus ilex de vegetatie domineerde, bleken aanzienlijke hoeveelheden insecten door het lamplicht aangetrokken te worden. Bij het onderzoeken van het laken bemerkten we plots enkele zeer kleine, stuntelig flapperende diertjes die zo teer waren dat ze vaak reeds na enkele minuten prompt stierven. Het bleek hier te gaan om een soort van de Strepsiptera, een van de minder gekende orden van de insectenklasse. Enkele exemplaren werden voor verder onderzoek ter plaatse geprepareerd.

Figuur 1 : Eoxenos laboulbenei de Peyerimhoff, ♂.

Enig literatuuronderzoek leert ons dat de Strepsiptera een zeer oude groep vormen, door een verregaande aanpassing aan een parasitische levenswijze sterk veranderd, waardoor hun herkomst nog onduidelijk is. Met grote waarschijnlijkheid zijn ze niet verwant met de Coleoptera (zoals wel eens geopperd wordt) en moeten ze in de buurt van de Trichoptera en de Lepidoptera geklasseerd worden (KINZELBACH, 1969). Typisch aan deze dieren is de merkwaardige vorm van de vleugels : de voorvleugels doen denken aan de kolfjes van de Diptera, en ze hebben bij het vliegen dan ook geen dragende functie. De achtervleugels zijn brede, afgeronde flappen (fig. 1) die bij het vliegen het draagvlak vormen. De wijfjes zijn, evenals bij sommige vlinderfamilies, vleugelloos en bij de meeste genera blijven ze in hun pophuid in de gastheer waarop ze parasiteren (KINZELBACH, 1969). Deze gastinsekten kunnen tot verschillende orden behoren (Hemiptera, Orthoptera, Hymenoptera (KINZELBACH, 1978) en Diptera (DE GUNST, JOOST & LITTEL, 1972).

Figuur 2 : Verspreiding van *Eoxenos laboulbenei* (●) op het Iberisch schiereiland (naar KINZELBACH, 1978). Nieuwe vindplaats (*).

Aanvankelijk leek het een schier onmogelijke opgave erachter te komen tot welke van de ca. 300 beschreven soorten onze exemplaren behoorden, omdat de meeste naslagwerken slechts algemene, vaak tegenstrijdige informatie verstrekken. Toevallig kreeg ik echter de gelegenheid het uitstekende werk van KINZELBACH (1978) aan te kopen, en hiermee was een soortendeterminatie mogelijk. De aanwezigheid van 5 tarsleedjes met sterke klauwen wees erop dat de exemplaren in de suborde Mengenillidia thuishoorden. Deze onderorde wordt op haar beurt opgesplitst in de families Mengeidae en Mengenillidae, waarvan de eerste echter alleen fossiel bekend is. Onze Mengenillidae vertoonden aanhangsels aan het derde en het vierde antennelid, een sterk gesclerotiseerd kopkapsel en tussen de 30 en de 45 onmatidiën, kenmerken van het geslacht *Eoxenos*, dat slechts 1 soort telt : *Eoxenos laboulbenei* de Peyerimhoff 1919. Ze parasiteert volgens KINZELBACH (1978) op *Lepisma*-soorten

(Lepisma aurea Dufour, Lepisma wasmanni Moniez, Lepisma crassipes Escherich) (Thysanura). De soort is bekend uit Zuid-Europa en Noord-Afrika. Op het Iberisch schiereiland werd ze reeds op enkele plaatsen gevonden (fig. 2); hierbij komt nu dus Belmonte (aangeduid met sterretje).

Literatuur :

- JOOSSE, E., DE GUNST, J., LITTEL, A., 1972 : Insekten-Hexapoda, tabel tot de orden en families van Nederlandse insekten; Wetenschappelijke Mededelingen van de K.N.N.V. 92 : 35-36, fig. 26.
- KINZELBACH, R., 1969 : 78. Familie : Stylopidae, Fächerflügler (=Ordnung Strepsiptera), in : HARDE, K.W., FREUDE, H. & LOHSE, G.A. : Die Käfer Mitteleuropas 8. Krefeld : 139-159.
- KINZELBACH, R., 1978 : Die Tierwelt Deutschlands, 65. Teil, Strepsiptera. VEB Gustav Fischer Verlag, Jena, 166 p.
- SILVESTRI, F., 1943 : Studi sugli "Strepsiptera" (Insecta). III. Descrizione e biologia di 6 specie italiane di Mengenilla. Boll.Lab. Zool.gen.agr.Portici 32 : 197-282.

Summary : In August 1981 some specimens of Eoxenos laboulbenei de Peyerimhoff (Strepsiptera) were caught on UV-light at Belmonte (prov. Cuenca, Spain). This species is a parasite of Lepisma-species (Thysanura) and occurs in northern Africa and southern Europe.

Résumé : Au cours d'une chasse de nuit en août 1981 à Belmonte (prov. Cuenca, Espagne) quelques exemplaires de Eoxenos laboulbenei de Peyerimhoff (Strepsiptera) furent capturés. Cette espèce parasite Lepisma sp. (Thysanura) et se rencontre dans le nord de l'Afrique et en Europe méridionale.

H. HENDERICKX : Wandelweg 11, B-2400 MOL.
